

**VERGİLENDİRMEDE
YÜKÜMLÜ PSİKOLOJİSİ**

Dr. Doğan ŞENYÜZ

**VERGİLENDİRMEDE
YÜKÜMLÜ PSİKOLOJİSİ**

Dr. Doğan ŞENYÜZ

BURSA - 1995

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR.....	IV

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ PSİKOLOJİSINE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR VE BAZI KAVRAMLAR

I. VERGİ PSİKOLOJİSINE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR.....	3
A. MALİ PSİKOLOJİ İLE VERGİ PSİKOLOJİSİ İLİŞKİSİ.....	3
B. VERGİ PSİKOLOJİSİNİN ÖNEMİ.....	5
C. VERGİ PSİKOLOJİSİNİN GELİŞİMİ.....	7
D. VERGİLEMESİ HAKLI GÖSTERMEYE ÇALIŞAN GÖRÜŞLER.....	8
E. VERGİ PSİKOLOJİSİ KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	10
F. VERGİ PSİKOLOJİSİNİN AMAÇLARI.....	11
1. Vergi Politikalarının Etkinliğini Arttırma Amacı.....	11
2. Vergi Harmonizasyonlarını Kolaylaştırma Amacı.....	12
3. Toplumsal İlişkileri Düzenleme Amacı.....	13
II. VERGİ YÜKÜ KAVRAMLARI VE VERGİ YÜKÜNÜN SINIRI SORUNU	14
A. SUBJEKTİF (PSİKOLOJİK) VERGİ YÜKÜ.....	14
B. NET SUBJEKTİF VERGİ YÜKÜ.....	16
C. VERGİLENEBİLİR KAPASİTE SINIRI.....	17
1. Vergilenebilir Kapasitenin Ekonomik Sınırı.....	18
2. Vergilenebilir Kapasitenin Mali Sınırı	19
3. Vergilenebilir Kapasitenin Siyasal Sınırı	21
4. Vergilenebilir Kapasitenin Psikolojik Sınırı	21

İKİNCİ BÖLÜM

YÜKÜMLÜLERİN VERGİYE KARŞI DAVRANIŞLARINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

I. BİREYSEL FAKTÖRLER.....	27
A. VERGİ ÖDEME GÜCÜ	27
B. AİLE ÖLÇEĞİ.....	30
C. VERGİ AHLAKI.....	32
D. EĞİTİM DÜZEYİ.....	34
E. DEVLETE BAĞLILIK	37
F. SİYASAL İKTİDARI BENİMSEME DURUMU.....	39
G. YÜKÜMLÜNÜN DIĞER YÜKÜMLÜLER HAKKINDAKİ DÜŞÜNCESİ	40
H. KAMU HİZMETLERİNİN YÜKÜMLÜNÜN TERCIHLERİNE UYULMULUĞU.....	41
I. KAMU GELİRLERİNİN ETKİN KULLANIMI.....	42
J. YÜKÜMLÜNÜN MESLEĞİ	43
K. YÜKÜMLÜNÜN IRKI.....	45
L. DIĞER ÖZELLİKLER	47
1. Yaş.....	47
2. Din.....	47
II. ÇEVRESEL FAKTÖRLER	48
A. VERGİ YÖNETİMİNDEN VE VERGİ SİSTEMİNDEN KAYNAKLANAN FAKTÖRLER	48
1. Vergi Yönetiminden Kaynaklanan Faktörler.....	49
2. Vergi Sisteminden Kaynaklanan Faktörler	59
B. EKONOMİK KONJONKTÜRDEN KAYNAKLANAN FAKTÖRLER.....	74
1. Yükümlünün Para Aldanumına Uğrayıp Uğraması	75
2. Enflasyon Vergisi Uygulaması	76
3. Fiyat Değişmeleri Karşısında İstisna Tutarları ve Tarifelerin Etkinlikleri	78
C. SİYASAL YAPIDAN KAYNAKLANAN FAKTÖRLER	80
1. Vergi Politikasının Belirlenmesine Halkın Katılımı	80
2. Verginin Alındığı Dönemin İçinde Bulunduğu Özellikler	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERGİLERE GÖSTERİLEN DAVRANIŞ BİÇİMLERİ

I. KOLLEKTİF KARAR ALMA MEKANİZMASINI YÖNLENDİRME.....	88
A. OY KAYMASI.....	89
B. BASKI GRUPLARINI HAREKETE GEÇİRME.....	91
II. VERGİDEN KAÇINMA.....	91
A. TANIMI.....	92
B. ŞEKİLLERİ	93
III. VERGİ KAÇAKÇILIĞI.....	93
A. TANIMI.....	93
B. ŞEKİLLERİ	94
C. VERGİ KAÇAKÇILIĞININ EKONOMİK VE SOSYAL SONUÇLARI	94
D. VERGİ KAÇAKÇILIĞININ AZALTILMASINDA ALINMASI	95
GEREKEN ÖNLEMLER.....	96
1. Vergi Ahlakının Yükseltilmesi.....	96
2. Yeterli Denetlemenin Sağlanması	97
3. Kaçakçılığa Uygulanan Cezaların Düzenlenmesi	98
4. Kaçakçılığın Önlenmesinde Denetleme Oranı ve Vergi Cezasının Beraberce Uyumlu Hale Getirilmesi.....	99
5. Vergi Yargısı İçin Gereken Sürenin Azaltılması	101
6. Vergilerin ve Vergi Kaçakçılığının Açıklanması.....	103
7. İlbar Mütessesine İşlerlik Kazandırılması	104
8. Yükümlülüklerin Belirli Hukuki Biçimlerde Kurulmasının Desteklenmesi.....	105
9. Vergi Affina Gerektiğinde Yer Verilmesi.....	106
10. Serbest Mali Müşavirlik Yasasının Çıkarılması	106
IV. VERGİ BORCUNUN GEÇ ÖDENMESİ (GECİKTİRME)	107
V. VERGİ GREVİ	110
VI. YANSIMA.....	111
VII. KAPITALİZASYON	112
VIII. DÖNUŞTÜRME (TRANSFORMASYON)	113
IX. GÖÇ	113

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VERGİYE KARŞI DİRENÇLERİ AZALTICI VERGİ YAPISININ ESASLARI

I. GENEL DÜZEYDEKİ ESASLAR	117
A. VERGİLERİN ALINMA GEREKÇELERİNİN YETERİNCE AÇIKLANMASI	117
B. VERGİ YASALARININ HAZIRLANMA SÜRECİ VE ANKET ÇALIŞMALARI	118
C. VERGİLEME İLKELERİNİN VERGİ PSİKOLOJİSİ AÇISINDAN ÖNEMLERİ	119
1. Eşitlik İlkesi	120
2. Uygunluk İlkesi	121
3. Genellik İlkesi	121
4. Açıklık İlkesi	122
5. Ucuzluk İlkesi	122
II. VERGİ TEKNİĞİNE İLİŞKİN ESASLAR	124
A. VERGİYE VERİLECEK İSİM	124
B. VERGİ KONUSUNUN SEÇİMİ	124
C. MATRAHIN YAPISI	125
D. VERGİNİN TÜRÜ	126
E. VERGİ MİKTARI, VERGİ ORANI VE VERGİ TARİFESİNİN YAPISI	128
F. VERGİ ÖDEME ZAMANI	131
G. VERGİ ÖDEME YÖNTEMİ	131
1. Verginin Doğrudan Yükümlü Tarafından Ödenmesi	133
2. Verginin Üçüncü Kişince Ödenmesi	134
H. VERGİ LENDİRMEDE YÜKÜMLÜLERE TANINAN BAZI KOLAYLIKLAR	136
SONUÇ.....	141
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	147